

Garage Davidzon, een werkplaats om te behouden

Westzaanse garage uit 1933 nog grotendeels intact

De garage van Davidzon in Westzaan is met haar oorspronkelijke inrichting uit 1933 voor een groot deel nog intact. Het bedrijf aan de J.J. Allanstraat werd ruim honderd jaar geleden gesticht en kent een bevlogen geschiedenis. Stichting Zaanse Pakhuizen maakt plannen om dit erfgoed als garage te bewaren.

Stichter van het bedrijf, Johannes Davidzon, is de in 1889 geboren jongste zoon van Willem Davidzon (1849-1914), arbeider en brievengaarder en van Elizabeth Bakker (1847-1900). Zij woonden in het West-Friese Oosterblokker.

Johannes stamt rechtstreeks af van Zeger Davidzon (1764-1799), geboren te Venhuizen. Deze Zeger bewoont met zijn gezin een boerderij in Tersluis bij Venhuizen. Na de inval in Noord-Holland van de Engelsen en Russen in 1799 is deze voorvader gefusilleerd.

Zeger wordt door de Franse bezetter veroordeeld wegens collaboratie met het invallende Engelse leger. Hij heeft een contract afgesloten met de opdracht te zorgen voor levering van hooi en graan voor de paarden van de Engelsen. Een beeldje, gemaakt door Truus Menger (een destijds bekende West-Friese kunstenaar en verzetsstrijdster, vriendin van Hannie Schaft, red.), getuigt nog van deze gebeurtenis. Een groot deel van deze afstammelingen van een oud-Schots geslacht is nog woonachtig in West-Friesland.¹

Fietsen en motorrijden wordt de passie van de jonge Johannes. Of hij zich in zijn jeugd jaren in Oosterblokker – we praten over het begin van de twintigste eeuw – al

een actief fietser mocht noemen, is niet bekend. Zeker is dat hij dat op 20-jarige leeftijd wel is. Dat blijkt uit zijn rijbewijs, dat geldig is voor het jaar 1910 en is uitgegeven door de Nederlandsche Wielbond. Dit document ontvangt hij niet als ingezetene van zijn geboorteplaats Oosterblokker, maar van Zaandam. De Zaanstreek trekt hem blijkbaar vanwege de economische dynamiek en het betere toekomstperspectief van deze streek.

Dat Johannes uiteindelijk voor Westzaan als woon- en werkplaats kiest, heeft een meer romantische achtergrond. Johannes raakte verliefd op de Westzaanse Maria de Graaf, wier vader een kistenmakerij had.

Van zijn hobby maakt Johannes zijn beroep. Hij vestigt zich in 1913 aldaar als Bondsrijwiel- en Motorhersteller. Zijn werkplaats is een bestaande houten loods naast de woning op de J.J. Allanstraat 299. Op de plek van deze loods zal later de huidige stenen garage worden gebouwd.

Woonhuis naast werkplaats

Het echtpaar Davidzon-de Graaf betreft na hun huwelijk in 1917 het woonhuis naast de werkplaats van Johannes. Deze woning annex winkel is in 1906 gebouwd door de Zaanse timmerman Bakker en tot 1917 verhuurd aan slager Dirk Kuijt. Het echtpaar krijgt daar drie kinderen: Elisabeth Catharina (Lies) in 1918, Gerard Willem (Gerard) in 1920 en tot slot Geertruida Maria (Truus) in 1929.

Het zijn vooral fietsen die vanaf de start in 1913 in zijn zaak worden verkocht en gerepareerd. De 24-jarige Johannes is de officiële Bondsrijwielhersteller en daarmee lid van de ANWB, de toeristenbond voor Nederland. Hij wordt agent van eerste klas Nederlandse rijwielafabrieken.

Johannes koopt in 1920 een eigen auto en start daarmee ook een autoverhuurinrichting. Vanaf 1923 worden reparaties aan auto's uitgevoerd en is er dus dan ook sprake van een garagebedrijf. Het is daarmee een van de eerste bedrijven in zijn soort in de Zaanstreek.

Begin jaren dertig beschikt Davidzon over twee tweedehands autobussen voor het vervoer van plaats- en streekgenoten naar elke gewenste plek. Lies fungeert vanaf de latere jaren dertig ook als taxichauffeuse.

Reclamevloei-
blad
annex nieuwjaars-
wens 1918.

◀ Johans rijbewijs van de Nederlandsche Wielers Bond, 1910.

In het begin van de 20e eeuw was het straatbeeld in de Zaanstreek qua vervoer vooral bepaald door paard en wagens, rijtuig en hondenkarren, gevolgd door fietsen, motorfietsen en automobielen. De eerste auto's kunnen vooral als speeltjes van de rijken worden beschouwd. Pas met de komst van de T-Ford, als massaproduct, begint aan het eind van de jaren '10 van de vorige eeuw de opmars van de auto. Echter, het grootschalige personenvervoer wordt in de jaren '20 vooral bepaald door autobusdiensten, die in de Zaanstreek als paddenstoelen uit de grond schoten.²

Zaterdag 7 januari 1933 is een belangrijke datum voor het bedrijf. Op deze dag wordt een nieuwe autogarage en rijwielherstelplaats geopend. 'Wie de oude garage heeft gezien zal versteld zijn welke verandering er heeft plaatsgevonden', schrijft een verslaggever van *De Zaanlander* op 6 januari 1933 in zijn dagblad. 'De nieuwe garage is zo groot is dat zelfs de grootste wagens binnen kunnen rijden: door de voordeur naar binnen en door de achterdeur via de wasinrichting naar buiten.' De verslaggever schrijft verder dat de garage met de nieuwste snufjes is ingericht. Wat hem het meest trof, was de draaibare hydraulische hefbrug, die wagens ongeveer anderhalve meter van de grond kon opheffen. Deze hefbrug is in de Zaanstreek de enige in zijn soort, wordt trots door Johannes verteld.

Met bewondering wordt over de durf van Johannes in de crisistijd van de jaren dertig gesproken. Het gemeentebestuur spreekt van een aanwinst voor het dorp. Johannes heeft voor deze investering ferm zijn nek moeten uitsteken met een hypothecaire lening van f 6000.

Annonce opening Garage Davidzon met eerste hefbrug 'aan de Zaanstreek'.

7 januari 1933. Opening nieuwe garage. Rechts Johan Davidzon met naast de Shell-pomp (een Gispens-ontwerp) zijn echtgenote Marie.

Bedacht moet worden dat zijn gedurfde stap plaatsvindt in een tijd waarin de eerste Zaanse autobedrijven opkomen. De jonge bedrijfstak heeft het in die jaren moeilijk. Technische kennis van automobielen ontbreekt vaak. Bovendien lenen de Zaanse wegen zich nog nauwelijks voor gemotoriseerd wegverkeer. Een auto in deze tijd is slechts voor welgestelden weggelegd. Ondanks deze schrale marktomstandigheden ziet Johannes de toekomst van zijn bedrijf zonnig in.

Het noodlot slaat enkele jaren later echter hard toe. Eerst sterft moeder en echtgenote Maria in 1938 op slechts 50-jarige leeftijd, niet veel later in 1940 gevolgd door Johannes, die dan ook 50 is. De oudste twee kinderen (Lies en Gerard) zijn dan pas 22 en 20 jaar. De jongste zus, Truus, is nog maar 11.

Wat een ontzetting moet dit onheil in het gezin hebben gegeven. Hoe moet het nu verder? De kinderen besluiten het garagebedrijf zo goed mogelijk voort te zetten. De dreiging dat hun jongste zus uit huis geplaatst moet worden, wenden beide oudsten af door zich over haar te ontfermen. De drie kinderen worden ieder voor een derde deel eigenaar van het garagebedrijf.

Gerard neemt de werkplaats op zijn jonge schouders en Lies de administratie. Lies neemt daarbij tegelijkertijd de zorg voor haar kleine zus op zich. Gerard wordt gelukkig ondersteund door betrokken medewerkers, waarbij Jan Sol een bijzondere plaats zal innemen. Deze wordt tientallen jaren een geliefd en vast gezicht van het garagebedrijf. De oorlog zorgt voor stilstand en zelfs achteruitgang.

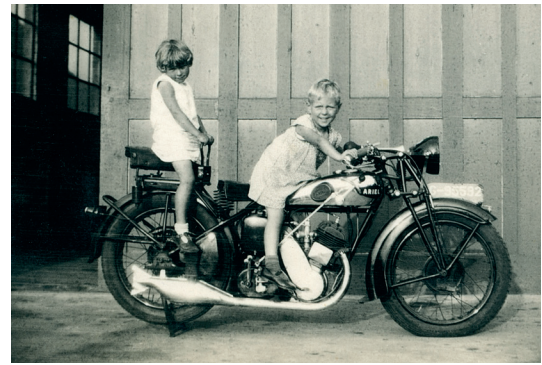
Oorlog zorgt voor stilstand

Johannes wordt daarbij als stuwende kracht node gemist. De financiële positie van het bedrijf wordt alleen maar slechter. In de vroege naoorlogse periode verkeert de garage in zwaar weer. Een faillissement lijkt aanstaande.

Citroëns voor de deur bij Davidzon, 20 juni 1927.

Truus Davidzon 'bestuurt' een 1932 model Ariel motorfiets. Foto ca. 1934.

De foto's van Johan Davidzon (ca. 1927) en zijn zoon Gerard (ca. 1986) hangen nog altijd op kantoor. WIM

DE JONG

Truus heeft over een zwarte bladzijde in de familie-geschiedenis het liefst voor altijd willen zwijgen. Toch is die voor haar traumatische ervaring te tekenend voor de veerkracht van de kinderen Davidzon om hierover te zwijgen.

Het bericht bereikte hen dat hun faillissement bekend werd gemaakt via een aangeplakte aankondiging aan het gemeentehuis van Westzaan. Wie van de twee zusters het is geweest is niet bekend, maar één van de twee zusters is vliegensvlug op de fiets gestapt en heeft resoluut de aankondiging van de muur gescheurd. Met haar spaargeld heeft zij vervolgens de meest nijpende schuld weten te voldoen. Het faillissement werd hiermee afgewend, een vernedering voorkomen.³

De nijpende financiële situatie leidt uiteindelijk ook tot veranderingen in de zeggenschapsverhoudingen binnen

Twee nieuwe autospuitten voor de Westzaanse brandweer, 29 oktober 1938. GAZ 22_05177

het garagebedrijf. Bij notaris Walig in Zandijk draagt Gerard op 24 september 1947 zijn deel in het bedrijf aan zijn oudste zuster Lies over. Lies wordt hiermee voor twee derde deel bedrijfseigenaar. Gerard komt dan als werknemer in dienst van het garagebedrijf. Met zijn papieren verkrijgt de garage een Bovag-certificaat en twee Shell-pompen.

Flinke groei

De jaren vijftig, zestig en zeventig brengen een flinke groei van het aantal verkochte auto's. Dit heeft natuurlijk een positieve invloed op het garagebedrijf. De garage staat immer garant voor degelijkheid, kwaliteit en service.

Het is Gerard die in 1987 als eerste van de drie nazaten van Johannes op 67-jarige leeftijd overlijdt. Ook de gezondheid van Jan Sol laat het dan afweten. Het voortbestaan van de garage is wederom in gevaar.

Overdracht van het bedrijf aan een opvolgende ondernemer of collega wordt nog wel gepoogd, maar lukt helaas niet meer. Noodgedwongen sluit Garage Davidzon rond 1988 voorgoed haar deuren. De werkplaats blijft vanaf die tijd verlaten. Truus – ongetrouwd - blijft na het overlijden in 1999 van haar eveneens ongehuwde zuster Lies tot haar dood in 2023 in de ouderlijke woning naast de garage wonen.

Truus besluit – uit zorg voor de instandhouding van het familiale erfgoed – de woning, de werkplaats en de inventaris te schenken aan de Stichting Zaanse Pakhuizen. Met de aanvaarding van de schenking is de stichting de hoedster van Truus' ouderlijk erfgoed geworden.

De garage is ook het thuishonk van een Ford-brandweerauto anno 1938, de oude Zuiderspuiter. Vermeldenswaard is ook dat de garage de niet-officiële naamgever is van de nabijgelegen "Brug van Davidzon".

De Vrijwillige Brandweer Westzaan wordt op zaterdagmiddag 22 oktober 1938 versterkt met twee nieuwe Ford-brandweerautospuitten. De eerste, de Noorderspuiter, is voor het noordelijke gedeelte van de Gemeente, de tweede voor het zuidelijke gedeelte. De ingebruikneming die middag is een zodanig grote gebeurtenis dat zelfs de Polygoon-filmwagens is gekomen om de ingebruikneming te vereeuwigen.

Lies Davidzon poseert bij de in opdracht van Shell gemoderniseerde gevel, 1970.

In de garage een Ford Taunus 17M (links), Ford Taunus 1300 en een Mini, ca. 1960.

Johannes Davidzon wordt tot zijn overlijden in 1940 chauffeur van de Zuiderspuut. Midden in de oorlog wordt het lot van beide aanwinsten voor het dorp bezegeld. De bezetter confisqueert alle brandweerauto's in de omgeving, zo ook beide Westzaanse autospuiten. De Noorderspuut is al in beslag genomen, maar wakkere lieden waarschuwen de bemanning in de Zuid voor de snode plannen van de bezetter. Vliegenvlug wordt van de Zuiderspuut de banden afgenomen. Deze spuit wordt hierdoor van een waarschijnlijke ondergang gered. De Noorderspuut is tijdens de slag om Berlijn onherstelbaar beschadigd geraakt. Na zijn diensttijd in 1962 wordt de Zuiderspuut aan Verkade verkocht en 10 jaar later door Gerard Davidzon teruggekocht. Gerard gaat de spuit erg aan het hart. Van jongs af aan speelt hij een rol als chauffeur bij de Westzaanse Brandweer. Gerard restaureert de inmiddels antieke brandweewagen. Hij heeft tot zijn overlijden in 1987 met de spuit vele oldtimer-evenementen bezocht. In 2018 komt de spuit na enige reparatie wederom tot leven, goedgekeurd door de Rijksdienst Wegverkeer. De wagen krijgt zijn definitieve thuis in de garage van Davidzon.⁴ De tijd heeft bij Davidzon stilgestaan. Dit geldt voor de woning, maar in het bijzonder voor de garage. Feitelijk is er niets veranderd aan de situatie van de inmiddels 85-jarige en toentertijd zo moderne garage, zoals de verslaggever van *De Zaanlander* in 1933 schreef. De werkplaats biedt daarmee een uniek tijdsbeeld van een voor de jaren dertig nieuwe bedrijfstak en is daarom waard om behouden te blijven, bevestigt Stichting Zaanse Pakhuizen. De plannen van Stichting Zaanse Pakhuizen zijn gericht op de instandhouding van de garage anno 1933. Hiertoe zullen de huurpenningen van de woning vooral gebruikt worden voor de instandhouding van de authentieke garage. Het streven is om de garage onderdak te laten bieden aan zowel antiek Zaanse brandweermaterieel als aan een restaurator van antieke auto's. ●

Met dank aan Bart Nieuwenhuijs en Margriet Dubbelboer.

– Ron Sman is amateurhistoricus en schrijver.

De Ford V8 brandweewagen, klaar voor deelname aan een oldtimerevenement, ca. 1985.

In de werkplaats heeft de tijd stil gestaan.

ALFONS VAN SCHIJNDEL

NOTEN

- Het Schotse geslacht Davidzon, Zeger Davidzon en andere nakomelingen*, website Historische Vereniging 'Suyder Cogge'.
- Dagblad Zaanstreek*, 31 december 1999.
- Verhaal verteld door Truus Davidzon aan Bart Nieuwenhuijs.
- De Zaanlander*, 24 oktober 1938.

BRONNEN

- Archief Garage Davidzon en Truus Davidzon.
- Contactgroep Auto- en Motorrijwiel Historie, conam.info.
- *Het Schotse geslacht Davidzon, Zeger Davidzon en andere nakomelingen* (1999), Historische Vereniging 'Suyder Cogge'.
- ZaanWiki, lemma: Autobedrijven.